AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 14.03.2006
COM(2006) 117 végleges

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

a Közösség növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni programjának végrehajtásáról

Vállalkozások átadása – folyamatosság és megújulás

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés ... 3

1.1. Az európai vállalkozások egyharmada áll átadás előtt ... 3

1.2. A vállalkozásátadás serkenti a vállalkozói szellemet ... 3

1.3. Nem minden vállalkozás alkalmas az átadásra… ... 4

1.4. ... ugyanakkor a sikeres átadás a növekedés és az állásteremtés szempontjából nagyszerű lehetőséget kínál ... 4

2. Az 1994-es ajánlás tagállami végrehajtása ... 5

2.1. A fejlődés nem kielégítő ... 5

2.2. A figyelem felkeltése a vállalkozásátadás kérdése iránt ... 6

2.3. A pénzügyi környezet sokszor nem kedvez a vállalkozásátadásnak ... 6

2.4. Nincs különösebb gond az átadást megelőző szerkezetátalakítás terén ... 7

2.5. Ma könnyebb kisvállalatot korlátolt felelősségű társaságként alapítani ... 8

2.6. A társaságok folytonossága társasági szerződéssel biztosítható ... 8

2.7. Sok országban eltörölték vagy csökkentették az örökösödési adót ... 9

2.8. Nincs jelentősebb adókönnyítés kívülállók számára történő értékesítés esetén ... 9

3. Ajánlások a jövőre ... 9

3.1. Az új vállalkozások és a vállalkozásátadás egyaránt politikai figyelmet igényel ... 10

3.2. Biztosítani kell a megfelelő pénzügyi feltételeket ... 10

3.3. Figyelemfelkeltés, puha tényezők mérlegelése, pártfogó tanácsadás támogatása ... 10

3.4. Átlátható piac kialakítása a vállalkozások átadásához ... 11

3.5. Biztosítani, hogy az adórendszerek kedvezzenek a vállalatátadásnak ... 11

3.6. Megfelelő struktúrák kialakítása az ajánlások széles körű végrehajtásához ... 11

1. BEVEZETÉS

1.1. Az európai vállalkozások egyharmada áll átadás előtt

Az Európai Bizottság 2005. februárjában megerősítette, hogy elkötelezett a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni partnerség[1] mellett, 2005. novemberében pedig a kis- és középvállalkozások támogatására irányuló, átfogó szakpolitikai kerettervet indított, amelyben egyértelműen elismerte a vállalkozásátadás jelentőségét[2].

Európa népessége öregszik, és ebből következően egyre több vállalkozás kerülhet átadásra. Az EU vállalkozóinak egyharmada, főleg a családi vállalkozásokat irányítók, visszavonul a következő tíz év folyamán. Becslések szerint ez akár 690 000 kis- és középvállalkozást és évente 2,8 millió munkahelyet érinthet[3]. A vállalkozások átadása összetett folyamat, amely gyakran van kudarcra ítélve, nem feltétlenül azért, mert a vállalkozás életképtelen, hanem mert a váltásnál problémák merülnek fel. Európa versenyképességének növeléséhez javítani kell a gazdasági környezeten, amelyben a vállalkozások átadása történik, illetve az ehhez nyújtott támogatási intézkedéseken.

A vállalkozásátadás jelentőségét a nemzeti adatok is alátámasztják. **Németország** esetében az elkövetkezendő öt évben mintegy 354 000 vállalat kerülhet átadásra[4]. **Franciaországban** a következő évtizedben hozzávetőlegesen 600 000 vállalkozás átadása várható[5]. **Olaszország** esetében az előrejelzések szerint az összes vállalat mintegy 40%-a kerülhet átadásra az elkövetkező évtizedben[6]. **Ausztriában** a 2004 és 2013 közötti időszakban az összes vállalkozás 23%-a kerül átadásra[7]. **Svédországban** 45 000-50 000, alkalmazottakat foglalkoztató vállalkozás számít nemzedékváltásra a következő évtizedben[8]. Az **Egyesült Királyság** Kisvállalkozási Szolgálatának felmérése szerint a kis- és középvállalkozások tulajdonosainak egyharmadánál merül fel a kockázata annak, hogy a vállalkozás átadása a korral kapcsolatos tényezők miatt meghiúsul[9]. Az összehasonlítható adatok hiánya ellenére a rendelkezésre álló információk azt mutatják, hogy a jelenségnek Európa egésze szempontjából nagy a hordereje.

1.2. A vállalkozásátadás serkenti a vállalkozói szellemet

Korábban a vállalkozások átadása általában a családon belül, többnyire olajozottan zajlott le. A családi vállalkozások továbbvisznek egyfajta vállalkozói szellemet a társadalomban, és

---

1 Európai Bizottság (2005), Közös munkával a növekedésért és a munkahelyekért. A lisszaboni stratégia új kezdete, Közlemény az Európai Tanács tavaszi ülésszakának, COM(2005)24.

2 Európai Bizottság (2005), A lisszaboni program végrehajtása. Modern KKV-politika a növekedésért és a foglalkoztatásért, COM(2005)551.

3 A BEST-projektjelentésből származó, a kis- és középvállalkozások átadásáról szóló következtetések, 2002.

4 Institut für Mittelstandsforschung, Bonn, 2005.

5 Vilain (2004), La transmission des PME artisanales, commerciales, industrielles et de services, avis et rapport du conseil économique et social.

6 Európai szeminárium a vállalkozások átadásáról, Bécs, 2002. szeptember 23-24., záróbeszámoló

7 Mandl, (2004), Vállalkozások átadása és utódlás Ausztriában, a Kisvállalkozásügyi Intézet 27. Országos Konferenciájának jegyzőkönyve.

8 Generationsskiften I företag – Problemanalys av vilka effekter förväntas av kommande generationsskiften företag, 2004.

9 A váltóbot átadása – a sikeres vállalatátadás ösztönzése – adatok és az érintettek véleménye, 2004.

természetes módon nevelik ki a fiatal vállalkozókat. Hosszú távú célkitűzéseik révén a családi vállalkozások általában véve lényeges elemét alkotják a gazdaság stabilitásának, továbbá számos gyakorlati példáját mutatják a valódi vállalati szociális felelősségviselésnek.

A mai fiatal nemzedékek előtt az oktatáshoz való szélesebb körű hozzáférés miatt azonban a családi vállalkozás folytatásánál tágabb lehetőségeik nyílnak. Fontos szempont az is, hogy a szülők kevesebb gyermeket vállalnak, így a vállalkozóknak kisebb az esélyük arra, hogy a családon belül találjanak utódot, különösen, hogy a kiélezett versenykörnyezet magasabb szintű vezetői és vállalkozói készségeket követel. Ebben a helyzetben különösen aggasztó, hogy a lánygyermekeket az általában férfi tulajdonosok a vállalkozások utódlása szempontjából még mindig nem tekintik lehetséges utódnak[10].

1.3. Nem minden vállalkozás alkalmas az átadásra…

Nincs ellentmondás a régi cégek felszámolása és a helyükbe lépő új vállalatok, valamint a bővülő és innovatív gazdaság között. Nem minden vállalkozás alkalmas az átadásra. Hanyatló vagy szerkezeti változásokkal jellemezhető gazdasági ágazatokban különös gondot jelent a vállalkozások átadása. Szintén problémát okoz az átadás a kisebb vállalkozásoknál, illetve az olyan vállalkozásoknál, ahol a jelenlegi tulajdonos meghatározó szerepet tölt be.

A jövőben a vállalkozások várhatóan az eddigieknél nagyobb számban kerülnek átadásra kívülállók számára. Ugyanakkor nem egyszerű a vállalkozás utódlását megoldani a családon kívül. Az új vállalkozások indítása tekintetében legtevékenyebb korosztály a következő évtizedekben megfogyatkozik. Emellett az európaiaknak csupán kevesebb, mint fele kíván önálló vállalkozó lenni, a többség szívesebben vállal munkát alkalmazottként. És még azok is, akik érdeklődnek a vállalkozói pálya iránt egy már meglévő vállalkozás átvételével járó minden előny (meglévő termelési szerkezet, vásárlói hálózat, bevezetett név stb.) ellenére szívesebben indítanak új vállalkozást.

1.4. ... ugyanakkor a sikeres átadás a növekedés és az állásteremtés szempontjából nagyszerű lehetőséget kínál

Amikor vállalkozások pusztán az átadási szakaszban jelentkező problémák miatt szűnnek meg, elpusztul az a gazdasági tőke, amelyet az ismeretek, a kialakult kapcsolatok és egyéb eszmei értékek jelentenek, munkahelyek szűnnek meg és csökken a gazdasági növekedés üteme. Különösen káros, ha versenyképes vállalkozások nem kerülnek átadásra olyan térségekben, amelyeket amúgy is gazdasági hanyatlás sújt, vagy olyan vidéki területeken, ahol egy-egy vállalat megszűnése a gazdasági szövet felbomlását eredményezi.

Az eredményes átadások azonnal jótékony hatást gyakorolnak az európai gazdaságra, hiszen a már meglévő vállalatok átlagosan öt munkahelyet biztosítanak, míg az új vállalkozások átlagosan két új munkahelyet hoznak létre[11]. Emellett az átadott vállalkozások sikerének aránya meghaladja az új vállalkozásokét.

---

[10] Keese, D. (2002), Geschlechtsspezifische Nachfolgeprobleme in kleinen und mittleren Unternehmen, in: Wirtschaftspsychologie, vol. 4, 34-38. o.

[11] A BEST-projektjelentésből származó, a kis- és középvállalkozások átadásáról szóló következtetések, 2002. május.

E közlemény célja, hogy emlékeztesse a tagállamokat a vállalkozások átadásához szükséges, megfelelő feltételek jelentőségére. A közlemény beszámolót tartalmaz az Európai Bizottság és a tagállamok részéről a vállalkozásátadás elősegítése céljából a múltban tett, illetve a jelenleg folyamatban levő intézkedésekről, valamint rávilágít néhány már bevált gyakorlatra is. Emellett a közlemény következtetéseket is tartalmaz a tagállamok, illetve az Európai Bizottság előtt álló azon feladatokról, amelyek a jövőbeli vállalatátadások eredményességét fokoznák.

2. AZ 1994-ES AJÁNLÁS TAGÁLLAMI VÉGREHAJTÁSA

2.1. A fejlődés nem kielégítő

Az Európai Bizottság **1994. júliusi közleményében** a vállalkozásátadással kapcsolatban négy jellemzően jelentkező problémát különített el: (1) a társaságok és egyszemélyes társaságok folytonosságának biztosítása; (2) a legmegfelelőbb gazdálkodási forma elfogadásával az átadás előkészítése; (3) a vállalkozások kívülállók részére történő átadásának ösztönzése, valamint (4) a vállalkozások családon belüli átadásának támogatása adóintézkedésekkel[12]. A Bizottság **1994. decemberében ajánlást** tett közzé a **kis- és középvállalkozások átadásáról**[13], amelynek keretében az alábbiakat illetően intézett felhívást a tagállamokhoz:

- Ösztönözni kell az olyan kezdeményezéseket, amelyek a vállalkozásátadás időben történő előkészítése érdekében ráirányítják a figyelmet a vállalkozásátadás kérdésére, valamint fokozzák az erre irányuló tájékoztatást és szakképzést.

- Biztosítani kell a vállalkozások átadásának kedvező pénzügyi környezetet.

- A vállalkozások átadásának előkészítése érdekében biztosítani kell a szerkezetátalakítást lehetővé tevő jogi eszközöket. Ki kell alakítani a társaságok és az egyszemélyes társaságok folytonosságát biztosító jogelveket a tulajdonos vagy a tulajdonostársak valamelyikének a halála esetén.

- Megfelelő örökösödési és ajándékadókkal elő kell segíteni a vállalkozások fennmaradását.

- Megfelelő adószabályozással megkönnyíteni a vállalkozások kívülállók részére történő átadását.

A Bizottság **1998**-ban egy **második közlemény** keretében az erőfeszítések fokozására biztatta a tagállamokat, különösen a jogszabályi és közigazgatási eljárások egyszerűsítése, a hatékony adócsökkentés és a vállalkozások átadásához nyújtott pénzügyi támogatás igénybevételének megkönnyítése terén[14]. **2000**-ben a tagállamok által kijelölt szakértői csoport azt állapította meg, hogy az 1994-es ajánlásoknak kevesebb, mint fele öltött testet konkrét intézkedésben. A csoport további erőfeszítéseket javasolt ahhoz, hogy kialakítsák a vállalkozások kívülállók részére történő átadásának piacát, magasabb színvonalú szakképzési eszközöket fejlesszenek

---

12 A Bizottság közleménye a vállalkozások átruházásáról. Intézkedések a KKV-k támogatására, HL C 204., 1994.7.23., 1-23. o.

13 A Bizottság ajánlása a kis- és középvállalkozások átadásáról, HL L 385., 1994.12.31., 14-17. o.

14 A Bizottság közleménye a kis- és középvállalkozások átadásáról, HL C 93., 1998.3.28., 2-21. o.

ki és élénkítsék a vállalkozások átadásával kapcsolatos kutatást[15]. Egy **2002-2003-**ban megvalósított további projekt keretében megerősítést nyert, hogy az ajánlások nem valósultak meg kellőképpen, valamint megállapították azt is, hogy a vállalkozásátadásnak hasonló politikai támogatást kellene élveznie, mint az új vállalkozásoknak. Ajánlották a vállalkozások kívülállók részére történő átadásának megkönnyítését, és további intézkedéseket sürgettek annak ösztönzésére, hogy a vállalkozások átadását kellő időben tervezzék meg[16].

Még ma is sok a teendő: amint azt a mellékelt táblázat is mutatja, az 1994-es ajánlásokban szereplő területek csupán mintegy 55%-ára vonatkozóan vannak intézkedések érvényben (az arány a régi tagállamok esetében 60%, az új tagállamok esetében 45%, az oszlopok az egyes 1994-es ajánlásokra utalnak). Úgy tűnik, hogy az új tagállamokban társasági jogi kérdésekben hatékonyabb megoldások léteznek, talán azért, mert ezekben az országokban a vállalkozási témájú jogszabályokat nemrégiben alkották meg és azok hatékony példákon alapulnak. A régi tagállamokban ezzel szemben viszonylag több támogatási intézkedés van érvényben, ezek az országok tevékenyebben igyekeznek a figyelmet a kérdésre irányítani, valamint kedvezőbb környezetet biztosítanak a vállalkozások alkalmazottak részére történő értékesítéséhez[17].

2.2. A figyelem felkeltése a vállalkozásátadás kérdése iránt

A vállalkozásátadás előkészítése összetett és időigényes feladat, amit gyakran a mindennapi működés során felmerülő sürgős teendők miatt kerül halasztásra. Különösen a vállalkozások alapítói körében fordul elő, hogy attól tartva halogatják az átadás megtervezését, hogy az irányítás feladását a társadalomban és a családban betöltött helyzetük sínyli meg.

Eddig az EU-országoknak mintegy fele vezetett be a vállalkozásátadás kérdésével kapcsolatos, figyelemfelkeltő intézkedéseket, illetve rendelkezik olyan intézményekkel, amelyek a témában tájékoztatást és szakképzést nyújtanak (táblázat, 2. oszlop). Mindemellett a kérdés kiemelt jelentőségére tekintettel további lépésekre van szükség. Az ilyen intézkedések akkor lehetnek valóban eredményesek, ha az egyes vállalatokra irányulnak, mint az **Hollandiában** és **Ausztriában** történt, ahol a kereskedelmi kamarák levélben hívták fel az egy adott kort elért tulajdonosok figyelmét az átadás kellő időben történő előkészítésének jelentőségére.

Hasonlóképpen szükség van a potenciális új vállalkozók azzal kapcsolatos tájékoztatására, hogy sok esetben egy meglévő vállalkozás átvétele megfelelő alternatívát jelenthet egy új vállalkozás indításával szemben.

2.3. A pénzügyi környezet sokszor nem kedvez a vállalkozásátadásnak

Egy vállalkozás átvétele általában több forrást igényel, mint egy új vállalkozás indítása, hiszen nemcsak a tárgyi és pénzügyi eszközökért kell fizetni, hanem az ügyfélkör, a beszállítói kör, az üzleti hírnév és a várható jövőbeli hozam átadásáért is. Az új vállalkozásokra kialakított pénzügyi eszközök nem minden esetben elegendők egy vállalkozás átvételének finanszírozásához.

---

15 A BEST-projektjelentésből származó, a kis- és középvállalkozások átadásáról szóló következtetések, 2002. május.

16 Európai Bizottság (2003), Záróbeszámoló a 2002-es MAP-projektről, 2003. augusztus

17 Ezeket az értékeléseket óvatosan kell kezelni, hiszen különböző intézkedések eredményességét nem lehet összevetni.

Gyakran egy kisvállalkozás magánszemélynek vagy egy másik kisvállalkozásnak történő átadásánál nincs jelentősebb biztosíték, és az átadás során keletkező adósság visszafizetése kizárólag a vállalkozás pénzforgalmán múlik. Ezért szükséges a vállalat helyzetének alapos elemzése, ami viszont viszonylag magas ügyleti költségeket eredményez. Gyakori, hogy a bankok a költségeket és a kockázatokat a finanszírozás volumenéhez képest kedvezőtlennek ítélik meg, különösen kisebb vállalatok esetében.

Középvállalkozások esetén a megfelelő finanszírozást törzstőke-befektetés, közbenső finanszírozás és hitel kombinációja jelentheti az érintett felek érdekeinek és a vállalkozás visszafizetési lehetőségeinek figyelembe vétele mellett. Előfordul, hogy nem sikerül időben testreszabott megoldást találni és az életképes vállalkozást fenntartani. A Bizottság új versenyképességi és innovációs programja keretében támogatást kínált a kvázi törzstőke-befektetés (közbenső finanszírozás) közvetlen biztosításához és garanciát az efféle ügyletek kockázatának megosztásához. Ezen túlmenően a Bizottságnak a mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató közös európai forrásokról (JASPERS) szóló kezdeményezése segít majd a kohéziós programok tekintetében illetékes hatóságoknak a pénzügyi tervezés során jelentkező hézagok kitöltésében.

Belgiumban és **Luxemburgban** a vállalkozásátadások finanszírozásának támogatására kedvezményes kamatozású kölcsönöket kínálnak, **Dániában**, **Franciaországban** és **Ausztriában** pedig hitelbiztosítékot nyújtanak, ami csökkenti a kockázati prémiumot. **Írországban** adókönnyítést lehet igénybe venni a befektetésekre, beleértve a vállalkozásátadást is. A közvetett eszközök közé tartoznak a tanácsadó szolgálatok és a bankok által üzemeltetett adatbázisok, amelyek a vállalkozások pontosabb értékbecslésénél nyújtanak segítséget. Az EU-25-öknek kevesebb, mint fele nyújt a vállalkozások átadásának elősegítését célzó, közvetlen vagy közvetett pénzügyi támogatást (táblázat, 3. oszlop). Ritka az átadásokhoz igazított intézkedés; általában véve az új vállalkozások indításához nyújtott támogatás vállalkozások átadásához is igénybe vehető.

2.4. Nincs különösebb gond az átadást megelőző szerkezetátalakítás terén

Különösen a kisebb vállalkozásoknál gyakori, hogy nagyon szoros kapcsolat áll fenn a vállalkozás és annak tulajdonosa között, ezért az átadás előtt szerkezetváltásra van szükség. A vállalkozást átvevő szintén szükségesnek érezheti, hogy változtasson a gazdálkodási formán, és azt az új döntéshozási folyamatokhoz, illetve a megváltozott számú tulajdonoshoz és vezetőhöz igazítsa. A vállalkozás eredményes átadását nagyban gátolja, ha a gazdálkodási formában bekövetkező változás miatt a vállalkozást fel kell számolni.

Az EU-országok túlnyomó többségében léteznek a gazdálkodási forma megváltoztatását, különösen a vállalkozás részvénytársasággá alakulását elősegítő intézkedések (táblázat, 4. oszlop). Ezek a gazdálkodási formára vonatkozó rendelkezések vagy egyértelműen szerepelnek a jogszabályokban vagy általános jogelvekből következnek.

A vállalatok jogi szerkezetváltása új adóterhekkel (pl. tőkenyereség-adó, társasági adó) járhat vagy bejegyzési illeték és bélyegilleték fizetését vonhatja maga után. A 90/434/EGK tanácsi irányelv (összefonódás-ellenőrzési irányelv) rendelkezik a tőkenyereség-adó megfizetésének halasztásáról, de csak határokon átnyúló szerkezetátalakításokra alkalmazandó, teljesen belföldi szerkezetátalakítási műveletekre, illetve egyszemélyes társaságok vagy társaságok korlátolt felelősségű társasággá alakítására nem. Ezen túlmenően az adókönnyítés bizonyos feltételektől is függ, például az átadott eszközöknek továbbra is kötődniük kell az átadó vállalat szerinti tagállam valamely állandó létesítményéhez. Végezetül ez az irányelv nem

terjed ki az olyan közvetett átruházási adókra, mint például az ingatlan átruházására kivetett bélyegilleték. Utóbbi adónemekről a társasági adókról szóló, 2001-es tanulmány[18] azt állapította meg, hogy jelentős akadályát jelentik a vállalkozások szerkezetátalakításának, mivel összegük az ingatlan értékének 10%-át is elérheti. Viszonylag sok ország hozott rendelkezéseket a vállalkozásátadás kapcsán fizetendő díjak könnyítése érdekében (táblázat, 5. oszlop).

2.5. Ma könnyebb kisvállalatot korlátolt felelősségű társaságként alapítani

A korlátolt felelősségű társasági forma a vállalkozás átadása szempontjából több előnnyel jár. Az ilyen társaságok jogilag függetlenek a tulajdonostól, és nem szűnnek meg a tulajdonos halálakor. Szerkezetük egyszerűvé teszi az örökösök között az örökrészük szerinti üzletrészek szétosztását, és lehetővé teszi a döntéshozás összpontosítása éredekében a üzletrészek visszavásárlását és az olyan örökösök kifizetését, akik nem érdeklődnek a vállalkozás iránt.

Kisvállalkozások számára nehézkesek lehetnek a korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó, szigorúan szabályozott ügyvezetési eljárások (pl. a részvénytulajdonosok minimális számára vonatkozó előírás, a minimális tőkekövetelmény magas szintje, a felügyelő bizottság létesítésének követelménye, taggyűlés összehívásának formai követelményei, valamint a könyvvezetésre, pénzügyi ellenőrzésre és beszámolóra vonatkozó előírások). Tizennégy EU-tagországban egyszerűsített megoldásokat kínálnak külön a kisebb méretű korlátolt felelősségű társaságok számára (táblázat, 6. oszlop).

Ahhoz a helyzethez képest, amikor a bizottsági ajánlás született, ma már a legtöbb országban lehetőség van kisvállalkozást egy (vagy legfeljebb két tagú) korlátolt felelősségű társaság vagy akár részvénytársaság formájában is létrehozni, ami mindenképpen egyértelmű fejlődés. Több országban is bevezettek például a könyvvitelt illetően egyszerűsítéseket, különösen kisebb vállalatok és tőzsdén nem jegyzett vállalatok esetében (táblázat, 7. oszlop).

2.6. A társaságok folytonossága társasági szerződéssel biztosítható

A társaságok az egyik tulajdonostárs halálával rendszerint megszűnnek, de megfelelően szövegezett társasági szerződéssel, amely a két társtulajdonos közötti ellentét esetén a társtulajdonos egyéni szándékával szemben is irányadó, általában van lehetőség a folytonosság biztosítására (táblázat, 8. oszlop).

Amennyiben a vállalkozásnak több, mint egy örököse van, eltérő érdekek merülhetnek fel, hogy a vállalkozást fenntartsák-e vagy számolják fel. **Lettországban** és **Ausztriában** nem szükséges, hogy minden örökös egyhangúlag a vállalkozás folytatása mellett döntsön, és még azon kevés országban is, ahol elegendő a többségi döntés, bizonyos feltételeket teljesíteni kell. Általában véve a jogrendszerek a vállalkozások fenntartásával szemben az egyéni örökösi jognak biztosítanak elsőbbséget (táblázat, 9. oszlop).

A jogutódlási szerződés jelenti az egyik módját annak, hogy a tulajdonos halála esetén biztosítható legyen a vállalkozás fenntartása. Jóllehet a jogutódlási szerződés néhány országban már bevált, viszonylag sok országban még mindig nem engedélyezett, csupán **Spanyolország, Franciaország, Lettország, Magyarország, Málta, Ausztria** és **Finnország** jelezte az effajta szerződéskötés lehetőségét.

---

[18] SEC (2001) 1681., Társasági adózás a belső piacon.

2.7. Sok országban eltörölték vagy csökkentették az örökösödési adót

Abban az esetben, ha az örökösödési adó a vállalkozás likviditásából és eszközeiből von el, a rövid távú adóbevételt meghaladja a vállalkozás megszűnéséből származó hosszú távú bevételkiesés. **Észtország, Olaszország, Ciprus, Szlovákia és Svédország** eltörölte az örökösödési adót. **Spanyolországban, Írországban** és **Finnországban** csökkenthető az adóalap, ha a vállalkozás átadásra kerül és több évig működtetik. Az **Egyesült Királyságban** a vállalati eszközök átadása teljesen mentesülhet az adózás alól. Más országok adómentes összegeket vagy egyéb adókönnyítéseket biztosítanak. Huszonegy országban megszűnt a vállalkozások átadására kivetett örökösödési adó, illetve az adóteher csökkentése érdekében kedvezményes elbánást biztosítanak (táblázat, 10. oszlop).

Az adóhátralék csökkentése mellett azzal is elkerülhető az eszközök elszivárgása, ha halasztást vagy hosszabb időszakot biztosítanak az örökösödési adó megfizetésére. Ilyen lehetőségről tizennyolc ország számolt be (táblázat, 11. oszlop).

2.8. Nincs jelentősebb adókönnyítés kívülállók számára történő értékesítés esetén

Az adórendszereknek ahhoz, hogy ne gátolják a vállalkozások kívülállók számára történő átadását, fel kell ismerniük, hogy az értékesítésből származó adóköteles nyereség olyan értéknövekedést jelent, ami hosszabb időszak alatt valósult meg. Az országoknak kevesebb, mint fele vezetett be olyan megoldásokat, amelyek a nyereség túlzott mértékű progresszív személyi jövedelemadó alá vonását hivatottak megakadályozni (táblázat, 12. oszlop); ezek közé tartozik az adómentesség (bizonyos értékhatárig) **Franciaország** és **Írország** esetében, az adókulcsok csökkentése **Belgium, Németország** és **Ausztria** esetében, illetve degresszív könnyítések az **Egyesült Királyság** esetében. Az ilyen rendelkezések igénybevételét gyakran külön feltételekhez kötik (alsó korhatár megállapítása az eladót illetően, az egyedi adózást csak egyszer lehet igénybe venni).

A vállalkozás értékesítés útján történő átadása adóköteles tartalékokat tárhat fel. Csak néhány ország biztosít egyedi adókönnyítést a jövedelemadó alól abban az esetben, ha az értékesítésből származó bevételt egy másik vállalkozásba forgatják vissza. Sőt, néhány korábbi adókönnyítést meg is szüntettek (táblázat, 13. oszlop). Jóllehet az összefonódás-ellenőrzési irányelv a tartalék átviteléről rendelkezik, hatálya csak a határokon átnyúló szerkezetalakításokra terjed ki (lásd fent). Az irányelv kizárja továbbá például azokat az átruházásokat, ahol az ár több, mint 10%-át készpénzben fizetik meg.

Olyan esetekben, amikor a családon belül nem található utód, a vállalkozás folytonosságát nagyban biztosíthatja, ha a vállalkozást az alkalmazottaknak adják át. Ennek ellenére az effajta átadást a tagállamok közül csak néhány ösztönzi egyedi jövedelemadó-könnyítésekkel (táblázat, 14. oszlop). Ahol léteznek ilyen intézkedések, azok az alkalmazottak általános pénzügyi részvételének támogatását célozzák, semmint a vállalkozások átadását.

3. AJÁNLÁSOK A JÖVŐRE

Az alábbi ajánlások az 1994-es ajánlásokat támasztják alá ott, ahol elégtelen volt a fejlődés, más ajánlások pedig az elmúlt évtizedben a gazdasági környezetben bekövetkezett változásokat tükrözik.

3.1. Az új vállalkozások és a vállalkozásátadás egyaránt politikai figyelmet igényel

Miután az átadott vállalkozások általában véve eredményesebbek és több munkahelyet hoznak létre, mint az új vállalkozások, az új vállalkozások indításának alternatívájaként következetesen támogatni kell a már meglévő vállalkozások utódlását vagy megvásárlását. Minden esetben, amikor új vállalkozások támogatásáról van szó, mérlegelni kell, hogy ugyanaz a kezdeményezés alkalmazható lehet-e a meglévő vállalkozások átadására is. Némely országban pillanatnyilag sürgetőbbnek tűnhet az új vállalkozások indítása, ugyanakkor a vállalkozói kedvet a vállalkozások fenntartását elősegítő feltételek is ösztönözhetik.

3.2. Biztosítani kell a megfelelő pénzügyi feltételeket

A vállalkozások jogutódlásának támogatása különösen a vállalkozásátadás finanszírozását érinti. Az új vállalkozások létrehozására nyújtott eszközöket, kölcsönöket és garanciákat a meglévő vállalkozások átvételéhez is biztosítani kell. A finanszírozási eszköz összegének megállapításakor azt is figyelembe kell venni, hogy a vállalkozások átvételéhez gyakran nagyobb összegű finanszírozásra van szükség, mint az új vállalkozások indításához.

Tekintettel arra, hogy a vállalkozások kívülállók részére történő átadása egyre nagyobb jelentőséget nyer, a kis- és középvállalkozások viszonylatában befektetési alapok által megvalósított, törzsrészvény- vagy kvázi-törzsrészvény befektetésekre vonatkozó biztosítékoknak a KKV-k pénzügyi szerkezetéből és a vállalatátadásból adódó nehézségek enyhítése érdekében ki kell terjedniük azon helyi vagy regionális alapok által megvalósított befektetésekre is, amelyek a kezdőtőkét és/vagy a kezdeti szakaszban a tőkét biztosítják, valamint a közbenső finanszírozásra is (ebben a tekintetben lásd az innovációról és versenyképességről szóló programjavaslat 18:2 cikkét, amelyet az Európai Parlament és a Tanács által jelenleg tárgyal).

3.3. Figyelemfelkeltés, puha tényezők mérlegelése, pártfogó tanácsadás támogatása

Sok kudarc elkerülhető lenne, ha az átadást kellő időben megterveznék és szakértői tanácsadást vennének igénybe. A tagállamoknak támogatniuk vagy szervezniük kell olyan tevékenységeket (például a kereskedelmi kamarák bevonásával), amelyek tudatosítják a tulajdonosokban, hogy kellő időben elő kell készíteni a vállalkozás átadását. A tagállamoknak különösen az olyan közvetlen megszólítást érdemes megfontolniuk, mint például egy bizonyos kor feletti üzlettulajdonosokhoz személyre szólóan intézett levél. Ezenkívül a kisvállalkozások fontosabb partnereit (adótanácsadókat, könyvelőket, bankokat stb.) is be kell vonni a figyelemfelkeltő kampányokba.

Az alapítók esetében különösen lélektani nehézséget jelent vállalkozásuk átadása és az új tulajdonos által bevezetett változtatások szemlélése. Az ilyen gondokon átsegíthet az, ha az átadás folyamatát elfogulatlan és tájékozott kívülállók pártfogói tanácsadással segítik. A tagállamoknak aktívan kell támogatniuk például a kereskedelmi és kézműves kamarák által biztosított pártfogói rendszereket.

A Bizottság az Európai Parlament kérésének megfelelően megfontolja a „Know-how átadás a KKV-knek nyújtott pártfogói tanácsadással” elnevezésű kísérleti projekt elindítását a humántőke-gazdálkodás javítása céljából, amelyben rögzíti a vállalkozások átadásához

szükséges ismeretátadásra és alapvető készségekre is kiterjedő európai szakképzés és szakmai pártfogói rendszer alapelveit[19].

3.4. Átlátható piac kialakítása a vállalkozások átadásához

A vállalkozások kívülállók részére történő átadásának megkönnyítése érdekében a lehetséges eladók és vásárlók párosítását az érintett felek szempontjából pártatlan szolgáltatások létesítésével és támogatásával kell segíteni. Az ilyen szolgáltatásoknak az átadásra alkalmas vállalkozásokat tartalmazó adatbázisok puszta létesítésénél többet kell nyújtaniuk, így ki kell terjedniük egy átfogó közvetítő szolgálatra, amely biztosítja, hogy az átadások rendezett és strukturált módon, a partnerség szellemében történjenek.

A „Vállalkozások átadásához átlátható piacok előmozdítása" címet viselő 2004-es MAP-projekt megvizsgálja a KKV-k kívülállóknak történő átadásához már meglévő vevő-eladó kapcsolati rendszerek bevált gyakorlatait. **Németországban, Franciaországban, Olaszországban, Luxemburgban, Hollandiában** és **Ausztriában** például kereskedelmi kamarák vagy hasonló, pártatlan intézmények üzemeltetik ilyen piacokat.

3.5. Biztosítani, hogy az adórendszerek kedvezzenek a vállalatátadásnak

A vállalkozások családon belüli átadását elősegítendő több országban átalakították az örökösödési és ajándékozási adókat. A kívülállók részére történő átadásokat érintő adókat illetően (személyi jövedelemadó, társasági adó, tőkenyereség-adó) csupán néhány ország követte az 1994-es ajánlásokat, sőt helyenként el is töröltek ilyen intézkedéseket. Ajánlott annak megfontolása, hogy a vállalkozás értékesítéséből származó nyereség (részben) mentesüljön a jövedelemadó alól, amikor a tulajdonos közeledik a nyugdíjkorhatárhoz, valamint külön adókönnyítésben részesüljön a másik vállalkozásba visszaforgatott vagy a tulajdonos nyugdíjazásának finanszírozására fordított nyereség.

További lépésekre van szükség a vállalkozások alkalmazottaknak történő értékesítésének ösztönzésére. Néhány országban eredményesnek mutatkozott az alkalmazottak saját vállalatuknak nyújtott befektetésére adott adómentesség (pl. adókedvezményes takarékossági rendszer, részvényrendszer, részvényopció).

3.6. Megfelelő struktúrák kialakítása az ajánlások széles körű végrehajtásához

A vállalkozások eredményes átadásához szükséges feltételeket csak a tagállamok, illetve ezek országos, regionális és helyi hatóságai, valamint vállalkozásokat támogató szervezetei képesek kialakítani. A jogszabályok és szabályzatok mellett legalább annyira fontos egy olyan támogató infrastruktúrának a kialakítása, amelynek révén megközelíthető az elkövetkezendő években átadásra kerülő többszázezer vállalkozás. Ideértendő a hivatalnokok és a támogatást nyújtó szolgáltatások részére biztosított tájékoztatás, az oktatók továbbképzése, az oktatási anyagok és eszközök kidolgozása, és még sok más ehhez kapcsolódó tevékenység.

---

[19] 02 02 03 03. EP költségvetési tétel, kísérleti projekt az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről szóló, 2002. június 25-i 1605/2002/EK, Euratom tanácsi rendelet 49. cikkének (2) bekezdése értelmében.

Az 1994-es ajánlás végrehajtása[20]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Ország	Figyelemfelkeltés	Pénzügyikörnyezet	Gazdálkodási forma megvál toztatása	Adóhatás nélküli szerkezetátalakítás	Egyszerűsítések KKV/kft.	Egyszemélyes kft.	Folytonosság jogelvei	Egyhangúdöntésnemelőírt	Csökkentett örökösödési adó	Örökösödési adó halasztása	Nyugdíjbavonulási adókönnyítés	Újrabefektetési adókönnyítés	Adókönnyítés alkalmazotti vételre	Összesen+vagy(+)
B	+	+	+	+	+	Ø	+	Ø	+	(+)	+	+	(+)	11
CZ	-	-	+	(+)	+	Ø	(+)	Ø	(+)	(+)	+	+	Ø	8
DK	-	+	(+)	+	+	+	+	-	+	Ø	+	Ø	+	9
D	+	+	+	+	+	+	+	Ø	+	+	+	+	Ø	11
EE	Ø	Ø	+	-	-	+	-	-	+	+	Ø	Ø	Ø	4
EL	-	-	-	-	-	-	-	-	(+)	+	-	-	-	2
E	(+)	-	+	-	+	+	(+)	-	+	+	-	+	(+)	9
F	+	+	+	+	-	+	-	-	+	Ø	+	+	(+)	9
IRL	(+)	(+)	Ø	+	+	Ø	(+)	-	+	+	+	Ø !	(+)	9
I	+	(+)	+	Ø	Ø	+	+	+	+	+	Ø	Ø	Ø	8
CY	(+)	Ø	+	-	+	(+)	(+)	-	+	+	Ø	Ø	Ø	7
LV	-	Ø	(+)	+	Ø	+	+	+	-	-	-	-	-	5
LT	(+)	-	+	+	+	+	+	Ø	+	+	Ø	Ø	Ø	8
L	+	+	+	-	(+)	+	+	Ø	-	(+)	Ø	Ø	Ø	7
HU	Ø	Ø	+	+	Ø	+	+	+	(+)	-	+	Ø	+	8
MT	Ø	Ø	(+)	+	+	Ø	(+)	Ø	+	+	Ø	Ø	Ø	6
NL	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	Ø !	Ø	Ø	8
A	+	+	(+)	+	+	+	(+)	+	+	(+)	+	Ø	(+)	12
PL	-	(+)	(+)	+	Ø	+	(+)	Ø	+	-	Ø	Ø	Ø	6
P	(+)	-	+	-	-	Ø	+	-	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	3
SI	Ø	Ø	(+)	+	+	+	(+)	-	-	(+)	Ø	Ø	Ø	6
SK	Ø	Ø	(+)	Ø	Ø	+	-	Ø	+	-	Ø	Ø	Ø	3
FIN	+	+	(+)	+	+	+	+	Ø	+	+	Ø	Ø	Ø	9
S	(+)	-	(+)	+	-	+	Ø	Ø	+	+	-	-	Ø	6
UK	(+)	-	+	-	-	(+)	-	Ø	+	+	Ø !	+	(+)	7
EU	15	10	23	16	14	19	19	4	21	18	8	6	8	181

Jelmagyarázat

+	Ajánlást végrehajtották	(+)	Ajánlást részben végrehajtották vagy a végrehajtást tervezik
Ø	Ajánlást nem hajtották végre	-	Nincs adat
+	Ajánlást nemrégiben hajtották végre	Ø	Korábbi végrehajtást visszavonták

[20] A táblázat azokat a területeket mutatja be, ahol a tagállamok beszámolója szerint intézkedés történt, ugyanakkor nem tartalmazza ezeknek az intézkedéseknek az értékelését.